

ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ

ΕΦ'ΟΛΗΣ ΤΗΣ ΥΛΗΣ

28 / 3 / 2021

ΠΡΩΤΗ ΟΜΑΔΑ

ΘΕΜΑ Α

A1. Να χαρακτηρίσετε τις προτάσεις που ακολουθούν, γράφοντας στο τετράδιό σας τον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση και δίπλα του τη λέξη **Σωστό**, αν η πρόταση είναι σωστή, ή τη λέξη **Λάθος**, αν η πρόταση είναι λανθασμένη.

1. Σύμφωνα με τον Φρόντ, η φυσιολογική ανάπτυξη του ατόμου προϋποθέτει την απελευθέρωση των σεξουαλικών ορμών του. **Λ**
2. Κατά τη πρώτη φάση μετάβασης στη βιομηχανική κοινωνία η αγροτική παραγωγή μπορούσε να συντηρήσει τον μη γεωργικό πληθυσμό. **Λ**
3. Σύμφωνα με τη σχολή της συμβολικής αλληλεπίδρασης σε κάθε κοινωνία πρέπει να υπάρχει επαρκές σύστημα επικοινωνίας και ένας κοινός πολιτισμικός κώδικας, ώστε τα άτομα να επικοινωνούν, αλλά και να βλέπουν τον κόσμο κατά τον ίδιο τρόπο. **Λ**
4. Το ρουσφέτι και το μέσο εντείνουν την αποξένωση των πολιτών από την πολιτική και δεν ταιριάζουν στο σύγχρονο κράτος δικαίου. **Σ**
5. Η άμεση δημοκρατία είναι δημιούργημα των προβιομηχανικών κοινωνιών. **Σ**

Μονάδες 15

(5x3)

A2. Να γράψετε στο τετράδιό σας τον αριθμό καθεμιάς από τις παρακάτω προτάσεις και, δίπλα στον αριθμό, το γράμμα που αντιστοιχεί στη σωστή απάντηση.

I. Σύμφωνα με το πλουραλιστικό μοντέλο:

- α.** Η κυριαρχία του οικονομικού παράγοντα έναντι του πολιτικού είναι καθολική.
- β.** Η εξουσία ασκείται μόνο από μια διεθυντική τάξη.
- γ.** Οι πολιτικές αποφάσεις είναι αποτέλεσμα διαπραγματεύσεων και συμβιβασμών.
- δ.** Τα α και γ.

II. Υποστήριζε ότι η εκπαίδευση κατασκευάζει τον <<καλλιεργημένο>> άνθρωπο μιας κοινωνίας:

- α.** Π. Μπουρντιέ
- β.** Ρουσό
- γ.** Αλεξίου
- δ.** Κρ. Ντε Μοντιμπέρ

Μονάδες 10 (2x5)

ΘΕΜΑ Β

B1. Ποιες <<γενιές>> εθνικών κρατών μπορούμε να διακρίνουμε ιστορικά;

- Ιστορικά μπορούμε να διακρίνουμε **τέσσερις «γενιές» εθνών κρατών:**
1. Η **πρώτη «γενιά» κρατών**, που διαμορφώθηκαν το 19ο αιώνα - από αντίδραση στις φεουδαρχικές δομές - στη βάση της αρχής των υπηκοοτήτων (π.χ. Γάλλος).
  2. Η **δεύτερη «γενιά» κρατών** εμφανίζεται κατά τον 20ό αιώνα και κτίζεται πάνω στα ερείπια της Γερμανικής, της Αυστροουγγρικής και της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας.
  3. Γενικότερα, ο Μεσοπόλεμος ήταν μια δύσκολη περίοδος θεμελίωσης νέων κρατών.

- Κάποια από αυτά τα νέα κράτη αντιστοιχούσαν σε παλιά έθνη που επιβίωσαν χάρη στον πολιτισμό τους και κάποια άλλα «κατασκευάστηκαν» πάνω σε πιο σύνθετες δομές όπως η Γιουγκοσλαβία, που αποτελούσε μια ομο-σπονδία επιμέρους «κρατών».
- 2.5 **3. Η τρίτη «γενιά» κρατών** εμφανίζεται από το 1945 και μετά το τέλος της αποικιοκρατίας. Σε αυτή τη «γενιά» κρατών δεν προηγείται το έθνος του κράτους, αλλά το κράτος έχει ως έργο την οικοδόμηση του έθνους (π.χ. Αλγερία).
- 2.5 **4. Η τέταρτη «γενιά» κρατών** προήλθε από την κατάρρευση των χωρών του υπαρκτού σοσιαλισμού από το 1989 και μετά (π.χ. Ρωσία, Ουκρανία, Γεωργία, Λευκορωσία, Καζακστάν, Τσεχία, Σλοβακία, Σλοβενία, Κροατία κτλ.).

Μονάδες 10

B2. Τι σημαίνει συμβολική αλληλεπίδραση και από ποιους θεμελιώθηκε η ομώνυμη κοινωνιολογική σχολή;

- 3 **Αλληλεπίδραση είναι η δραστηριότητα** που αναπτύσσεται μεταξύ δύο ή περισσότερων προσώπων κατά την οποία ο καθένας δρα (ενεργεί προς την κατεύθυνση του άλλου ή των άλλων) με βάση την εκδηλούμενη ή προσδοκώμενη αντίδραση του άλλου.
- 2 Η συνεχής αλληλεπίδραση του ενός με τον άλλον (ή τους άλλους) είναι εφικτή μέσω της γλώσσας (λέξεις, χειρονομίες, γκριμάτσες).
- 5 • Η σχολή αυτή **ονομάστηκε σχολή της συμβολικής αλληλεπίδρασης** (ή της κοινωνικής διαντίδρασης), διότι κατά τη διάρκεια της αλληλεπίδρασης παράγονται ποικίλα νοήματα μέσω των γλωσσικών κατηγοριών, τα οποία βοηθούν να γίνεται αντιληπτός ο κόσμος γύρω μας.
- 5 • Οι γλωσσικές κατηγορίες ποικίλλουν μεταξύ διαφορετικών κοινωνιών, αλλά και στο πλαίσιο της ίδιας της κοινωνίας.
- 5 Η σχολή αυτή θεμελιώθηκε από τους **Τσ. Κούλεϋ** (C. Cooley, 1864-1929) και **Τζ. Μιντ** (G. Mead, 1863-1932), ενώ παραλλαγές της βασικής θεωρίας της σχολής αναπτύχθηκαν από σύγχρονους κοινωνιολόγους όπως ο **Ε. Γκόφμαν** (E. Goffman, 1922-1982).

Μονάδες 15

ΔΕΥΤΕΡΗ ΟΜΑΔΑ

ΘΕΜΑ Γ

Γ1. Τι ονομάζουμε ανισότητες; (μον. 4)

- 4 Η έννοια της κοινωνικής διαστρωμάτωσης συνδέεται με την έννοια της ανισότητας. • Τα άτομα δεν έχουν τις ίδιες ευκαιρίες λόγω της διαφορετικής τους θέσης στην κοινωνική διαστρωμάτωση. Παρ' ότι η αρχή της ισότητας των δικαιωμάτων των πολιτών είναι αναγνωρισμένη ως συνταγματική αξία (από την εποχή της Γαλλικής Επανάστασης), οι οικονομικές, κοινωνικές και πολιτισμικές ανισότητες ανάμεσα στα άτομα και στις κοινωνικές ομάδες αποτελούν πραγματικότητα και διευρύνονται παγκοσμίως.
- **Ανισότητες** είναι οι διαφορές μεταξύ των ατόμων ή των κοινωνικών ομάδων σε σχέση με τον πλούτο, την εκπαίδευση, τον πολιτισμό, την υγεία κ.ά., οι οποίες εκλαμβάνονται ως άδικες.

Γ2. Τι είναι οι οικονομικές και κοινωνικές ανισότητες; (μον. 5)

- 2 Οι **οικονομικές ανισότητες** αντιστοιχούν στη διαφορά θέσης των ατόμων στην παραγωγική διαδικασία, όπως επίσης στη διαφορά ως προς τα εισοδήματα και την περιουσία.
- Οι **κοινωνικές ανισότητες**, όπως για παράδειγμα οι ανισότητες πρόσβασης σε αναγκαία αγαθά για την επιβίωση, σε υπηρεσίες υγείας, οι εκπαιδευτικές, οι πολιτισμικές ανισότητες κ.α. αν και είναι δύσκολα μετρήσιμες, έχουν σοβαρές επιπτώσεις στη ζωή των ανθρώπων.
- 3 Κοινωνικές ανισότητες υπάρχουν σε όλο τον κόσμο και αφορούν αγαθά και υπηρεσίες που για τους περισσότερους ανθρώπους είναι αυτονόητα.
- Έτσι, κατά το 2005, σχεδόν ο ένας στους πέντε κατοίκους του πλανήτη δεν είχε πρόσβαση σε πόσιμο νερό, με την κατάσταση να γίνεται απελπιστική στην υποσαχάρια Αφρική, όπου το 43% των κατοίκων στερούσαν αυτού του ζωτικής σημασίας αγαθού.

Γ3. Από ποιους παράγοντες εξαρτάται η αντιμετώπιση των ανισοτήτων; (μον. 5)

3	Γενικά, η αντιμετώπιση των ανισοτήτων εξαρτάται από τη φύση του κοινωνικοοικονομικού συστήματος και των κατευθύνσεών του (π.χ. μείωση ή αύξηση της ανεργίας, ύπαρξη ή ανυπαρξία κοινωνικού κράτους κ.ά.). • Όσον αφορά τις χώρες με ελεύθερη οικονομία , έμφαση δίνεται στο ρόλο που μπορούν να διαδραματίσουν τα άτομα, ώστε με την ενεργοποίησή τους να βελτιώσουν τις συνθήκες της ζωής τους. • Αντίθετα, στις κεντρικά σχεδιασμένες οικονομίες το βάρος για την αντιμετώπιση των κοινωνικών ανισοτήτων πέφτει στο κράτος.
2	• Επιπλέον, η δράση των συνδικαλιστικών φορέων (συνδικάτα) είναι σημαντική στο θέμα της διεκδίκησης αιτημάτων που αφορούν την ανακατανομή του παραγόμενου πλούτου (π.χ. αιτήματα για αύξηση μισθών, για μείωση εργάσιμου χρόνου κ.ά.). Επομένως οι κοινωνικές και οικονομικές ανισότητες αντιμετωπίζονται με διαφορετικό τρόπο σε κάθε ιστορική περίοδο και σε κάθε κοινωνία.

Γ4. Ποιος ψυχοκοινωνικός μηχανισμός μπορεί να συνδεθεί με τις άνισες σχολικές επιδόσεις των μαθητών; Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας. (μον. 11)

6	Η κοινωνικοποίηση του ατόμου, η οποία πραγματοποιείται από την οικογένεια, το σχολείο και πολυάριθμους άλλους φορείς (π.χ. ομάδα συνομηλίκων, Μ.Μ.Ε. κ.ά.), είναι μια πολύπλοκη διαδικασία που επιτελείται μέσω ψυχοκοινωνικών μηχανισμών, όπως είναι η εσωτερίκευση . Η εσωτερίκευση (ενσωμάτωση των πολιτισμικών στοιχείων στην προσωπικότητα του ατόμου). • Η εσωτερίκευση πραγματοποιείται σταδιακά και σημαίνει την υιοθέτηση των αξιών και των κανόνων της κοινωνίας, ανάλογα βέβαια με τις κοινωνικές συνθήκες και τις περιστάσεις κάτω από τις οποίες το άτομο κοινωνικοποιείται. • Άτομα που έχουν εσωτερικεύσει τις αξίες και τους κανόνες της κοινωνίας λειτουργούν αυτόβουλα και δεν χρειάζονται εξωτερικό έλεγχο (π.χ. ποινές, επιβραβεύσεις).
5	Στην πραγματικότητα το σχολείο δεν επιλέγει συνειδητά με βάση το επάγγελμα των γονέων αλλά με βάση τις επιθυμίες που εκδηλώνουν τα παιδιά. • Και οι μεν (οι γονείς) και τα δε (τα παιδιά) δημιουργούν για τον εαυτό τους συγκεκριμένες προσδοκίες και εσωτερικεύουν την κοινωνική τους θέση και τις συνήθειες που συνδέονται με αυτή, γεγονός που συχνά οδηγεί στην εκδήλωση φαινομενικής αδιαφορίας για το σχολείο, όταν αναφερόμαστε σε λαϊκά στρώματα. • Βέβαια, σε αυτή την περίπτωση θα πρέπει να διερευνηθεί αν το περιεχόμενο των σπουδών, ο επαγγελματικός προσανατολισμός και η εκ-παιδευτική διαδικασία ανταποκρίνονται στις σύγχρονες ανάγκες των μαθητών.

Μονάδες 25

ΘΕΜΑ Δ

Ποια είναι η σχέση της κοινωνικοποίησης ως διαδικασίας οικοδόμησης της συλλογικής ταυτότητας με την προσέγγιση του Κούλεϋ και με την επιλογή του ατόμου να συμμετέχει σε παρέες και συλλόγους; Ποια στοιχεία συνοδεύουν την ένταξη του παιδιού σε παρέες συνομηλίκων;

4	Η κοινωνικοποίηση είναι, τέλος, μια διαδικασία οικοδόμησης της συλλογικής ταυτότητας . • Η αίσθηση ότι ανήκουμε σε μια ομάδα μάς βοηθά να συγκροτήσουμε την αυτοεικόνα μας, την οποία διαμορφώνουμε σε σχέση με τους συνανθρώπους μας και συγχρόνως τη μοιραζόμαστε με τα μέλη της ευρύτερης ή της στενότερης ομάδας στην οποία ανήκουμε. • Κοινωνικοποιημένο θεωρείται ένα άτομο που εντάσσεται σε ομάδες (π.χ. συγγενείς, συνομήλικοι, συμμαθητές, συνάδελφοι κ.ά.) και αισθάνεται μέλος τους, χωρίς όμως αυτό να σημαίνει ότι είναι υποχρεωμένο να υποτάσσεται στις τυχόν υπέρμετρες απαιτήσεις τους. (κεφάλαιο 3.1)
4	Ο Κούλεϋ συνέβαλε στη θεωρία της κοινωνικής αλληλεπίδρασης με τον «κοινωνικό καθρεφτισμό του εαυτού μας» (κατοπτρικός εαυτός) . • Το παιδί διαμορφώνει την αυτοεικόνα και τη συμπεριφορά του ανάλογα με το πώς φαντάζεται ότι το βλέπουν οι άλλοι. • Αν φαντάζεται ότι οι άλλοι έχουν θετική εικόνα γι' αυτό, ότι οι άλλοι επιδοκιμάζουν τις ενδεχόμενες πράξεις του, θα αισθανθεί περηφάνια, ενώ αντίθετα αν φαντάζεται ότι οι άλλοι έχουν αρνητική εικόνα γι' αυτό και αποδοκιμάζουν τις ενδεχόμενες πράξεις του, θ αισθανθεί ντροπή και ταπείνωση.

- 3 Επομένως η διαμόρφωση της αυτοεικόνας μας εξαρτάται από την ταυτότητα των άλλων.
- Οι θεμελιωτές της σχολής της συμβολικής αλληλεπίδρασης ονόμασαν **«σημαντικούς άλλους»** όλα τα άτομα που επηρεάζουν περισσότερο την αυτοεικόνα και τη συμπεριφορά μας και τα οποία είναι συγκεκριμένα πρόσωπα του περιβάλλοντός μας. **(κεφάλαιο 1.2.3)**
- 5 Η **παρέα διαμορφώνει τον τρόπο επικοινωνίας, τη σκέψη και τα πρότυπα συμπεριφοράς των παιδιών.**
- Η αποδοχή των κανόνων της ομάδας (π.χ. γλωσσικός κώδικας, ντύσιμο, ποδοσφαιρικές προτιμήσεις) αποτελεί στοιχείο που ευνοεί την αίσθηση του παιδιού ότι ανήκει στην ομάδα των συνομηλίκων.
  - Η αποτελεσματικότητα της επιρροής της παρέας εξαρτάται από τη συχνότητα της επαφής και είναι ιδιαίτερα σημαντική και κρίσιμη μέχρι την ενηλικίωση του ατόμου.
  - Με την παρέα τα παιδιά ανεξαρτητοποιούνται από την οικογένεια, αναπτύσσουν αυτοπεποίθηση και κοινωνικές δεξιότητες (π.χ. επικοινωνία, συνεργασία, ομαδικότητα).
  - Υπάρχει ωστόσο η πιθανότητα να ακολουθήσουν αρνητικά πρότυπα συμπεριφοράς (π.χ. εξαρτησιογόνες ουσίες, χουλιγκανισμός, κόντρες με τις μοτοσυκλέτες) στην προσπάθειά τους να αντιδράσουν στο οικογενειακό περιβάλλον και να προβάλουν μια κακώς εννοούμενη ανεξαρτησία.
- 5 Σε πολλές κοινωνίες (και ιδίως στις δυτικές) η **διαδικασία ωρίμανσης του ατόμου αποδίδεται με έννοιες που αποτελούν ταυτόχρονα και ταξινομικές κατηγορίες όπως «παιδί», «έφηβος» και «ενήλικος».**
- Οι παραπάνω κατηγορίες, που περιγράφουν τη φάση ωρίμανσης ή γήρανσης του ατόμου δεν είναι μόνο εργαλεία των κοινωνικών επιστημόνων, είναι ορατές και παρατηρήσιμες μέσα στις ίδιες τις ομάδες που συγκροτούν τα μέλη κάθε κατηγορίας (παρέες, λέσχες κτλ.).
  - Αν σκεφτούμε τι είναι αυτό που κάνει τις πιο πάνω κατηγορίες διακριτές, θα καταλήξουμε στο συμπέρασμα ότι αυτό που τις οριοθετεί -και επομένως διαφοροποιεί την παρέα των παιδιών από την παρέα των εφήβων ή την παρέα των ενηλίκων- είναι η εμπειρία της κοινωνικοποίησης.
  - Παρέες και σύλλογοι είναι μορφές (τυπικές ή άτυπες, δεν έχει και τόσο σημασία) που προσδιορίζουν τις επιλογές μας (ανήκουμε σε αυτή τη λέσχη κι όχι στην άλλη), εκφράζουν το αίσθημα του ότι ανήκουμε κάπου (επιλέγουμε αυτούς για παρέα και όχι τους άλλους) και σκιαγραφούν κομμάτι του κοινωνικού μας εαυτού ή της κοινωνικής μας ταυτότητας («είμαστε οικολόγοι» ή «είμαστε ροκάδες»). **(κεφάλαιο 3. 3. 1)**
- 4 Η εκπαιδευτική διαδικασία καλεί το παιδί, από τη νηπιακή ηλικία μέχρι και την εφηβεία, να περάσει ένα μέρος του χρόνου του με τους συνομηλίκους του και εκτός οικογενειακού πλαισίου.
- Οι **συνομηλικοί** είναι το ευρύτερο κοινωνικό πλαίσιο στο οποίο το παιδί καλείται να ενταχθεί και **η ένταξη αυτή συνοδεύεται** από:
    1. τη σταδιακή ανεξαρτοποίηση από το οικογενειακό περιβάλλον,
    2. τη συνειδητοποίηση από την πλευρά του παιδιού ότι η ιεραρχία δε στηρίζεται αναγκαστικά σε βιολογικές βάσεις (από τον πατέρα της οικογένειας στο δάσκαλο του σχολείου),
    3. την ανάληψη ευθυνών από το ίδιο το παιδί,
    4. την αυτόνομη λήψη αποφάσεων. **(κεφάλαιο 5.1)**

Μονάδες 25

Εν Δυνάμει
ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑ